

ARVIOINTIPERIAATTEET, KAUSI 2013–2016

Periaatteet on tarkistettu tarkastuslautakunnan kokouksessa 20.6.2016.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIPERIAATTEET

Tarkastuslautakunnan tehtävät

Tarkastuslautakunnan tehtävät on kuntalain 121 §:ssä ja Oulun kaupungin ulkoisen tarkastuksen johtosäännössä.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteen sovittamisesta
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Oulun kaupungin ulkoisen tarkastuksen johtosäännön 3 §:n mukaan lautakunnalla on kuntalaissa säädettyjen tehtävien lisäksi seuraavat tehtävät:

- Hallinnon ja talouden sekä palvelutoiminnan tarkoituksenmukaisuuden arviointi
- Kaupungin tarkastustoiminnan seuraaminen ja tarvittaessa kehittämis ehdotusten tekeminen
- Suunnitelman laatiminen tytäryhteisöjen ja kaupungin määräysvaltaan kuuluvien säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä varten
- Tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumisen ja tilintarkastuksen tehtävien suorittamisen seuraaminen
- Vastuu ulkoisen tarkastuksen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta

Tarkastuslautakunta tekee kuntalakiin ja kaupungin ulkoisen tarkastuksen johtosääntöön perustuvaa koko kaupunkikonsernin kattavaa arviointia, josta se raportoi kaupunginvaltuustolle. Lähtökohtana on, että tarkastuslautakunnan arviointitoiminta tuottaa kaupunginvaltuustolle tietoja toiminnan ja talouden ohjausta ja päätöksentekoa varten.

Kunnan arviointijärjestelmään kuuluu valtuuston ja tarkastuslautakunnan arvioinnin lisäksi kunnan muiden toimielinten suorittamaa oman toimintansa arviointia ja mahdollisia ulkopuolelta hankittuja toiminnan arviointeja.

Arviointitoiminnan periaatteet

Arvioinnin eettiset periaatteet

Arvioinnissa noudatetaan seuraavassa pääkohdittain kuvattuja eettisiä periaatteita, joiden lähteenä on Joint Committee on Standards'in arvioinnin standardit, ja niitä on myös käytetty Suomen Kuntaliiton julkaisussa Suositus arvioinnista kuntien valtuustoille (Helsinki 2006). Tässä asiakirjassa on käytetty Helsingin kaupungin tarkastusviraston edellä mainituista eettisistä periaatteista tekemään tiivistelmää.

- Käyttökelpoisuus
Arvioinnit laaditaan siten, että ne perustuvat luotettavaan, käyttökelpoiseen ja mahdollisimman kattavaan ja ajankohtaiseen aineistoon. Tarkoituksena on, että tarkastuslautakunta ja seuraavassa vaiheessa kaupunginvaltuusto saavat monipuolisen kuvan tarkasteltavasta asiakokonaisuudesta.
- Toteuttamiskelpoisuus
Arviointi tehdään niin, että sen tulokset ovat toteuttamiskelpoisia. Tämä tarkoittaa arvioinnin realistisuutta, järkevyyttä ja selkeyttä. Arvioinnit tehdään tehokkaasti niin, että niiden tulokset vastaavat niihin käytettyjä resursseja eli tieto on riittävän merkittävää suhteessa käytettyihin voimavaroihin.
- Eettinen hyväksyttävyyys
Arvioinnit tehdään lakia ja eettisesti kestävästä menettelyä noudattaen, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että arviointi kohdistuu aina tarkasteltaviin asioihin eikä niistä vastaaviin tai niitä toteuttaviin henkilöihin.
- Tarkkuus
Arvioinnit toteutetaan niin, että arvioinnit tuottavat ja välittävät pätevää tietoa niistä tekijöistä, jotka määrittävät arvioinnin kohteena olevan asian tilan.

Arvioinnin kohdentaminen

Tarkastuslautakunnan arviointityö on suunnitelmallista. Lautakunta laatii koko toimikautensa kattavan arviointisuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen toimintasuunnitelman. Vuosittaisen toimintasuunnitelman ulkopuolelta otetaan aiheita työohjelmaan vain lautakunnan päätöksillä.

Arviointisuunnitelmassa nimetään asiat, teemat ja kohteet, joiden arviointiin lautakunta kunakin vuonna erityisesti keskittyy. Tavoitteena on, että neljän vuoden aikana tehty arviointi kattaa koko kaupunkikonsernin toiminnan. Lautakunta tarkistaa koko toimikaudelle laaditun arviointisuunnitelman vuosittain. Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa tarkennetaan kunkin vuoden arviointia ja määritellään lautakunnan muu toiminta.

Tarkastuslautakunnan arviointiperiaatteet, toimikauden kattava arviointisuunnitelma ja vuosittainen toimintasuunnitelma ovat julkisia asiakirjoja.

Arvioinnit kohdennetaan seuraavasti:

- Arviointikohteiden valinnassa ja arvioinnissa käytetään asia- tai aihepohjaista lähestymistapaa. Arviointi saattaa näin kohdistua useisiin toimintayksiköihin.

- Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tilaa arvioidaan joka vuosi. Arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan havainnot ja näkemys talouden tilasta.
- Talousarviossa asetettujen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan joka vuosi. Arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan havainnot ja näkemys tavoitteiden toteutumisesta. Tässä tarkoitetaan palvelualueille, liikelaitoksille, konsernihallinnolle ja kaupungin tytäryhtiöille talousarviossa asetettuja tavoitteita.
- Kaupunkistrategian toteutumista arvioidaan perusteellisemmin valtuustokauden puolivälissä ja lopussa. Strategian toteutumisen tilaa arvioidaan kuitenkin kaupungin toimintakertomuksessa esitettyjen tietojen perusteella vuosittain. Arviointikertomuksessa esitetään vuosittain lautakunnan näkemys siitä, ovatko toiminnan tulokset strategisten tavoitteiden mukaisia. Perusteellisemmässä arvioinnissa esitetään lautakunnan näkemys kaupunkistrategian tavoitteiden sisällöstä ja toteutumisesta.
- Kaupunkistrategiaa toteuttavista toimeenpano-ohjelmista valitaan arviotavaksi vähintään yksi vuosittain. Arviointikertomuksessa esitetään lautakunnan havainnot ja näkemys siitä, miten ohjelma on toteutunut ja onko ohjelman toteutuksessa edetty strategisten tavoitteiden suuntaan.
- Arvioinnissa voidaan käyttää myös arviointiteemoja niin, että useissa arviointikohteissa yhtenä arviointikriteerinä on sama teema.
- Tytäryhtiöstä arvioidaan vuosittain yhden tai kahden toimialueen tytäryhtiöiden toimintaa valtuuston päättämien omistajapoliittisten tavoitteiden näkökulmasta.

Konserniraportoinnin kesäkuun lopun tilanteen arvioinnissa painopisteitä ovat:

- Konsernin talouden tila ja sitä koskevat ennusteet sekä sitovien taloustavoitteiden tilanne ja niitä koskevat ennusteet. Tarkastelussa painotetaan poikkeamia ennusteissa.
- Talousarviossa palvelualueille asetettujen sitovien tavoitteiden toteutumisen tilanne ja toteutumista koskevat ennusteet
- Olennaiset poikkeamat liikelaitosten taloudessa ja toiminnassa sekä niille talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisessa ja toteutumista koskevissa ennusteissa
- Olennaiset poikkeamat tytäryhtiöille talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisen tilassa ja toteutumista koskevissa ennusteissa
- Arviointiraportissa voidaan tarkastella myös vuosittaiseen lautakunnan toimintasuunnitelmaan sisältyvien arviointiteemojen tilannetta kesken vuoden mikäli lautakunta siitä erikseen päättää

Arviointi perustuu pääosin konsernin talouden ja toiminnan seurantaraportin tietoihin.

Arvioinnin toteutus ja raportointi

Arvioinnin tietoperusta

Tarkastuslautakunta ja sen kaksi jaostoa perehtyvät tarkastusaiheisiin tekemällä käyntejä yksiköihin ja tapaamalla viranhaltija- ja luottamushenkilöjohtoa, asiantuntijoita ja muita arviointikohteen vastuuhenkilöitä.

Ulkoisen tarkastuksen yksikössä laaditaan lautakunnan vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan sisältyvistä arviointikohteista arvioinnin toteuttamissuunnitelmat, jotka käsitellään tarkastuslautakunnan ja jaostojen kokouksissa. Arvioinnin edetessä arviointikohteista laaditaan arviointimuistiot, jotka käsitellään lautakunnan ja jaostojen kokouksissa. Muistioita käytetään arviointikertomuksen laatimisessa, ja niihin on dokumentoitu olennaiset arvioinnissa käytetyt tiedot.

20.6.2016

Arvioinnin tietoperustana ovat tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen käynneillä ja tapaamisissa saadut tiedot ja tehdyt havainnot, ulkoisen tarkastuksen yksikössä tehdyt tarkastukset ja selvitykset sekä toimintakertomustiedot, kaupungin yksiköissä laaditut raportit ja muu niiden asiakirja-aineisto. Lisäksi ovat käytössä tilintarkastajan raportit. Tietolähteinä käytetään myös asukas- ja asiakaskyselyjen tuloksia sekä valtakunnallisia selvityksiä ja vertailuja, erityisesti suurten kaupunkien vertailutietoja.

Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa pyytää asianomaisilta yksiköiltä arvioinnin kohteena olevista asioista tietoja tai selvityksiä kirjallisina. Tarkastuslautakunta voi teettää erillisiä selvityksiä ulkopuolisilla asiantuntijoilla, mikäli se katsotaan perustelluksi lautakunnan perustehtävän kannalta. Lautakunta voi tehdä myös omia kyselyjä arvioinnin tietoperustan laajentamiseksi.

Arvioinnin raportointi valtuustolle

Tarkastuslautakunta raportoi arviointitoimintansa tuloksista kaupunginvaltuustolle kerran vuodessa koko vuoden toiminnan kattavassa arviointikertomuksessa sekä kesäkuun lopun seurantatiedoista laadittavassa arviointiraportissa.

Seuranta

Oman arviointitoimintansa vaikuttavuutta lautakunta seuraa arviointikertomuksestaan kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kautta saamallaan palautteella sekä kerran valtuustokaudessa valtuutetuille tehtävällä palautekyselyllä.

Lautakunta merkitsee tiedoksi kaupunginvaltuuston saamat vastaukset arviointikertomuksen kannanottoihin.

Lautakunta ja ulkoisen tarkastuksen yksikön henkilöstö seuraavat lautakunnan arviointikertomuksessa esittämien kannanottojen etenemistä Arviointikertomukseen sisällytetään katsaus lautakunnan arviointikertomuksissaan esille ottamien asioiden tilanteesta.

Viestintä

Lautakunnan arviointityöstä ja lautakunnan kannanotoista antavat tietoja lautakunnan puheenjohtaja ja kaupunginreviisori.

Arviointikertomuksesta viestitään tiedotusvälineille lehdistötiedotteella. Arviointikertomuksesta viestitään lisäksi mm. arviointikertomuksen luovutustilaisuudessa, kaupunginvaltuustossa ja erikseen kaupungin henkilökunnalle.

Laadunvarmistus ja arvioinnin kehittäminen

Laadunvarmistuksen menetelminä käytetään vähintään kerran valtuustokaudessa kaupunginvaltuuston jäsenille tehtävää palautekyselyä ja tarkastuslautakunnan erillisellä päätöksellä ulkopuolisen asiantuntijan tekemää arviointikertomusten ja -raporttien laatuauditointia.

20.6.2016

Lautakunta tekee vähintään kerran toimikaudellaan oman toimintansa arvioinnin (arviointiperiaatteet, työskentelytavat, arviointikertomukset ja -raportit). Kehittämistä edesauttavat myös lautakunnan jäsenten osallistuminen koulutustilaisuuksiin ja suurten kaupunkien tarkastuslautakuntien tapaamiset ja muu yhteistyö.

Jaostotyöskentely

Lautakunta tekee arviointityötään sekä koko lautakuntana että kahteen jaostoon jakautuneena (ulkoisen tarkastuksen johtosääntö § 2). Lautakunnan ja jaostojen vastualueet ja jaostojen kokoonpanot päätetään lautakunnan vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Lautakunta johtaa arviointityötä ja päättää arviointikertomuksen ja -muistioiden sisällöstä ja kannanotoista. Jaostojen työ on valmistelevaa.

Arviointityössä lautakuntaa avustavat kaupunginreviisori ja ulkoisen tarkastuksen yksikkö.